

Terminografická práce a databáze TDKIV

Terminographical work and the TDKIV database

*Bc. Jaroslava Havlová / Knihovnický institut Národní knihovny ČR
(The Library Institute of the National Library of CR)*

Resumé:

Po úvodním představení „České terminologické databáze knihovnictví a informační vědy“ (TDKIV) autorka vymezuje význam oborů souvisejících s terminologickou prací. Poté se věnuje odborným článkům, v nichž autoři analyzují českou terminologii v oboru knihovnictví a které byly vydány od roku 2003 do současnosti, tj. po vzniku databáze TDKIV. Následuje přiblížení stručné historie uvedené databáze. Stěžejní část studie představuje analýza zpracování oborových termínů do této databáze z pohledu knihovnického i lingvistického včetně uvedení konkrétních příkladů. Zpracování hesel je nejprve popsáno z teoretického hlediska na základě používané metodiky pro zpracování hesel a poté z praktického hlediska na základě vlastní zkušenosti autorky článku, která je správcem databáze.

Klíčová slova: terminologická databáze, oborová terminologie, odborné názvosloví, knihovnictví, informační věda, lingvistika, terminografie, lexikologie, lexikografie

Summary:

After the introductory presentation of the Czech Terminology Database of Library and information science (TDKIV being the Czech acronym) the author delimits the merits of fields correlated with terminological work. Then she deals with a number of professional papers analysing the Czech librarian terminology that have been published after 2003 down to the present, i.e. after the foundation of the TDKIV database. A short history of said database follows. The crucial part of the study is an assessment of how the professional terms for this database have been prepared from a librarian's and a linguist's viewpoint, with concrete examples. The working out of headwords is first described from a theoretical position, based upon the application of the methodology for elaboration of headwords, then complemented by a practical standpoint of view, namely upon her own experience, the author being a database administrator.

Keywords: terminological database, terminology of a discipline, professional terminology, librarianship, information science, linguistics, terminography, lexicology, lexicography

Úvod

„Česká terminologická databáze knihovnictví a informační vědy“ (TDKIV) má charakter výkladového terminologického online slovníku, který obsahuje výklady českých termínů z oblasti knihovnictví, informační vědy a souvisejících oborů. Nabízí také anglické ekvivalenty termínů, a tak ji lze využít i jako překladový slovník. Slouží především jako pomůcka pro percepci odborných textů (prioritně českých, částečně též anglických), doplňkově také k tvorbě odborných textů v obou jazycích.¹ Je určena především knihovníkům,

¹ SCHWARZ, Josef a Jaroslava HAVLOVÁ. *Metodický materiál pro zpracování hesel České terminologické databáze knihovnictví a informační vědy (TDKIV)* [online]. 2., upravená verze. Praha, 2013 [cit. 2015-01-08]. [23 s.], s. 4. Dostupné z: <http://tdkiv.nkp.cz/docs/MM2103av.doc>.

informačním pracovníkům a dalším odborníkům z oblasti knihovnictví, informační vědy a souvisejících oborů, také studentům jmenovaných oborů, ale i široké odborné veřejnosti. Databáze TDKIV je ojedinělým zdrojem výše popsaného charakteru v oboru českého knihovnictví. Je vedena v knihovním systému Aleph a je přístupná z webových stránek Národní knihovny – www.nkp.cz nebo přímo z adresy <http://aleph.nkp.cz/cze/ktd>.²

Ve své studii se nejprve věnuji vymezení oborů souvisejících s terminologickou prací. Poté se zaměřuji na přehled literatury o české oborové terminologii od roku 2003 a následně na historii databáze TDKIV. Stěžejní část studie představuje popis zpracování hesel z teoretického hlediska na základě používané metodiky³ a v menší míře i z praktického hlediska na základě mé vlastní zkušenosti.

1 Vymezení oborů terminologie, terminografie, lexikologie a lexikografie

Pojem *terminologie* se užívá ve dvou významech: 1) nauka o termínech a jejich místě v systému daného jazyka, 2) soubor termínů z určitého oboru lidské činnosti; jinak řečeno – odborné názvosloví.⁴ Někdy je terminologie používána nesprávně ve významu *terminografie*. Ta má význam terminologické disciplíny, která se zabývá popisem termínů a pojmů a tvorbou terminologických slovníků, databází apod. Vztah mezi terminologií a terminografií je obdobný jako vztah mezi lexikologií a lexikografií.⁵

Lexikologie je lingvistická disciplína zkoumající slovní zásobu určitého jazyka z hlediska jejího významu i využití. *Lexikografie* je lingvistická disciplína zabývající se teoretickými a praktickými aspekty zpracování slovní zásoby ve slovnících.⁶

Mezi terminografií a lexikografií je možné najít několik rozdílů. *Terminografie* je založena na onomaziologickém přístupu, tj. postupu od významu k formě, tzn., že ke konkrétnímu významu (pojmu) se hledají termíny, které příslušný význam označují. *Lexikografie* je naopak založena většinou na sémaziologickém přístupu, tj. postupu od formy k významu, tzn., že hledá význam konkrétní lexikální jednotky v jazyce.⁷ Smyslem terminografie je zachycení pojmů a jim přiřazených pojmenování za účelem produkce textu, avšak cílem lexikografie je umožnit uživateli (výkladového) slovníku interpretaci textu, proto mohou být součástí (lexikografického) slovníkového hesla informace o výslovnosti, gramatické stránce slova, etymologii atd. Terminografie se zaměřuje na normativní aspekt

² HAVLOVÁ, Jaroslava. Co nabízí TDKIV, aneb, Jak lze pracovat s touto terminologickou databází. *Knihovna plus* [online]. 2013, č. 2 [cit. 2015-01-08]. ISSN 1801-5948. Dostupné z: <http://knihovna.nkp.cz/knihovnaplus132/havlov.htm>.

³ SCHWARZ, J. a J. HAVLOVÁ. *Metodický materiál*, s. 4.

⁴ KLIMEŠ, Lumír. *Slovník cizích slov*. 5., přeprac. a dopl. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1994, s. 783. Odborné slovníky. ISBN 80-04-26059-4.; PETRÁČKOVÁ, Věra a Jiří KRAUS a kol. *Akademický slovník cizích slov. Díl 2, L–Ž*. 1. vyd. Praha: Academia, 1995, s. 757. ISBN 80-200-0524-2.; SCHWARZ, Josef. Vybrané teoretické a metodologické problémy terminografie: poznatky z tvorby České terminologické databáze knihovnictví a informační vědy. *Národní knihovna*. 2003, roč. 14, č. 1, s. 21. ISSN 0862-7487. Dostupné také z: <http://knihovna.nkp.cz/NKKR0301/0301021.html>.

⁵ SCHWARZ, J. Vybrané teoretické a metodologické problémy terminografie, s. 21.

⁶ KLIMEŠ, L. *Slovník cizích slov*, s. 432.; PETRÁČKOVÁ, V. a J. KRAUS a kol. *Akademický slovník cizích slov. Díl 2*, s. 457; SCHWARZ, J. Vybrané teoretické a metodologické problémy terminografie, s. 21.

⁷ SCHWARZ, J. Vybrané teoretické a metodologické problémy terminografie, s. 21.

pojmenování kvůli přesnosti v odborné komunikaci, avšak lexikografie se soustředí na zachycení jazykového úzu, snaží se pojmut do popisu lexému všechna jeho užití v textech. Výsledkem terminografické práce bývá ideálně soubor terminografických záznamů, avšak typickým výsledkem lexikografické práce je abecední seznam hesel.⁸

2 Přehled literatury pojednávající o české oborové terminologii

Podrobný přehled literatury o české i slovenské oborové terminografii a terminologii zpracoval v roce 2003 Josef Schwarz ve své studii „Vybrané teoretické a metodologické problémy terminografie...“, proto se zde budu věnovat pouze článkům vydaným v pozdější době. Cílem zmíněné Schwarzovy studie je seznámit čtenáře s vybranými teoretickými a metodickými otázkami a problémy terminologické práce, které řeší terminografové při tvorbě terminologického slovníku nebo databáze. Autor vysvětluje problematiku na příkladu tvorby databáze TDKIV. Také zde zasazuje výsledky projektu TDKIV do historického kontextu, zejména s ohledem na vývoj české a slovenské oborové terminografie po roce 1945, a naznačuje možnosti dalšího rozvoje uvedené databáze.⁹

První článek, vydaný ještě v témž roce, nese název „Odborná terminologie a jazyková kultura“. Autor Milan Jelínek se v něm věnuje formování odborné terminologie, kodifikaci spisovné češtiny odlišující se od obecné (běžně mluvené) češtiny, ortografii, implicitnosti a explicitnosti termínů, polysémii a synonymii jakož i analýze slovtvorby termínů. Uvádí převážně příklady z oboru knihovnictví.¹⁰

Zdeněk Uhlíř ve svém příspěvku „Terminologie a pojmy v čase paradigmatických změn“ uvažuje o terminologii a jejích paradigmatických změnách v čase v oboru knihovnictví a informační věda. Snaží se ověřit konzistenci oboru prostřednictvím kritické analýzy několika základních oborových pojmů a termínů vybraných z databáze TDKIV. Jeho cílem je vytvoření základu pro využití terminologie k rozvoji oboru.¹¹

Marie Vachková se zamýšlí v článku „Databáze TDKIV očima lexikografa“ nad rozdílnými způsoby zpracování termínů terminografy a lexikografy, resp. se zaměřuje na odlišné i společné charakteristiky terminografické a lexikografické práce. Upozorňuje na změnu ve zpracování dat v souvislosti se vznikem dat v elektronické podobě. Terminografové začali používat metody vycházející z elektronického zpracování dat dříve než lexikografové. Autorka analyzuje práci terminografů a lexikografů na konkrétních příkladech termínů vybraných z databáze TDKIV a tištěného slovníku od Hany Vodičkové a Jiřího Cejпка z roku 1965.¹²

⁸ VACHKOVÁ, Marie. Databáze TDKIV očima lexikografa. *Knihovna: knihovnická revue*, 2008, roč. 19, č. 1, s. 92–93. ISSN 1801-3252.

Dostupné také z: <http://knihovna.nkp.cz/knihovna81/81092.htm>.

⁹ SCHWARZ, J. Vybrané teoretické a metodologické problémy terminografie, s. 21–41.

¹⁰ JELÍNEK, Milan. Odborná terminologie a jazyková kultura. *Národní knihovna*. 2003, roč. 14, č. 4, s. 212–218. ISSN 0862-7487. Dostupné také z: <http://full.nkp.cz/nkkr/Nkkr0304/0304212.html>.

¹¹ UHLÍŘ, Zdeněk. Terminologie a pojmy v čase paradigmatických změn. *Národní knihovna*. 2003, roč. 14, č. 4, s. 236–244. ISSN 0862-7487. Dostupné také z: <http://knihovna.nkp.cz/NKKR0304/0304236.html>.

¹² VACHKOVÁ, M. Databáze TDKIV očima lexikografa, s. 92–102. Autorka vychází z těchto zdrojů: *KTD: Česká terminologická databáze knihovnictví a informační vědy (TDKIV)* [online databáze]. Praha: Národní knihovna České republiky, 2003– [cit. 2015-01-13]. Dostupné z: <http://aleph.nkp.cz/cze/ktd.>; VODIČKOVÁ, Hana a Jiří CEJPEK. *Terminologický slovník knihovnický a bibliografický*. 1. vyd. Praha: SPN, 1965. [119 s.].

Rudolf Vlasák zachycuje ve svém článku „Obor informační a infromatický...“ vývoj terminologického vymezení oborů *informatika*, *počítačová věda* či *informační věda* a vývoj pojmenování souvisejících profesí.¹³ Jarmila Burgetová reagovala na tento článek příspěvkem nazvaným „Glosa k článku Rudolfa Vlasáka...“, kde zmiňuje, že terminologie této tematické oblasti je mnohem složitější, a zaměřuje se na pojmenování oborů *informatika* a *dokumentace* nebo *dokumentalistika* ve francouzském prostředí.¹⁴

V uplynulých dvou letech Helena Kučerová vydala tři studie, které vznikly jako reakce na změnu paradigmatu v oblasti organizace znalostí v 21. století. V článku „České termíny pro věcné pořádání informací po 40 letech...“ autorka analyzuje termíny (*věcné, systematické, předmětové*) pořádání informací a (*předmětový, systematický*) selekční jazyk. Využívá přitom metodiku modelování a srovnává terminologii zavedenou především zásluhou Blahoslava Kováře v 70. letech 20. století s vlastním návrhem terminologie aktualizované na základě změněného paradigmatu. Při aktualizaci terminologie autorka vychází ze studia rozsáhlé literatury věnované pojmové a terminologické základně oboru v uplynulých 40 letech.¹⁵ V druhé studii „Co analyzujeme při obsahové analýze dokumentů?...“ shrnuje sémantickou problematiku obsahové analýzy, představuje koncept *aboutness* ze svého pohledu, podle názorů dalších odborníků a v modelu FRASAD (Functional requirements for subject authority data – Funkční požadavky na předmětová autoritní data).¹⁶ Ve třetí studii nazvané „Systémy organizace znalostí a jejich typologie“ společně s Evou Bratkovou prezentuje předběžné výsledky výzkumu aktuálního stavu současných systémů organizace znalostí založené především na empirické analýze systémů organizace znalostí, ale také na analýze navržených nebo již v praxi používaných typologií v odborné literatuře. Autorky se zabývají vymezením definice pojmu *systém organizace znalostí* a navrhuji aktualizovanou typologii těchto systémů pro účely jejich popisu ve znalostní bázi.¹⁷

3 Historie databáze TDKIV

Nejprve bych chtěla podotknout, že až do vzniku projektu TDKIV byl jedinečným výkladovým slovníkem zachycujícím obor knihovnictví komplexně „Terminologický slovník

¹³ VLASÁK, Rudolf. Obor informační a infromatický – několik poznámek z terminologické historie. *Ikaros* [online]. 2009, roč. 13, č. 9 [cit. 2015-02-03]. ISSN 1212-5075. Dostupné z: <http://www.ikaros.cz/obor-informacni-a-informaticky-%E2%80%93-nekolik-poznamek-z-terminologicke-historie>.

¹⁴ BURGETOVÁ, Jarmila. Glosa k článku Rudolfa Vlasáka „Obor informační a infromatický – několik poznámek z terminologické historie“. *Ikaros* [online]. 2009, roč. 13, č. 10 [cit. 2015-02-03]. ISSN 1212-5075. Dostupné z: <http://www.ikaros.cz/glosa-k-clanku-rudolfa-vlasaka-%E2%80%93-nekolik-poznamek-z-terminologicke-h>.

¹⁵ KUČEROVÁ, Helena. České termíny pro věcné pořádání informací po 40 letech: příspěvek k terminologické diskusi. *ProInflow: časopis pro informační vědy* [online]. 2013, roč. 5, speciální číslo [cit. 2015-02-03]. ISSN 1804-2406. Dostupné z: http://pro.inflow.cz/sites/default/files/pdfclanky/ProInflow_Kucerova_final_0.pdf.

¹⁶ KUČEROVÁ, Helena. Co analyzujeme při obsahové analýze dokumentů? K pojmu *aboutness* v organizaci znalostí. *Knihovna: knihovnická revue*. 2014, roč. 25, č. 1, s. 36–54. ISSN 1801-3252. Dostupné také z: <http://knihovna.nkp.cz/knihovna141/141036.htm>.

¹⁷ BRATKOVÁ, Eva a Helena KUČEROVÁ. Systémy organizace znalostí a jejich typologie. *Knihovna: knihovnická revue*. 2014, roč. 25, č. 2, s. 5–29. ISSN 1801-3252.

knihovnický a bibliografický“, který byl vydán v roce 1965,¹⁸ a tak vytvoření nového obdobného slovníku, nabízejícího však aktuální oborovou terminologii, bylo na počátku 21. stol. velmi žádoucí.

Databáze TDKIV vznikla v letech 2001–2002 v rámci projektu Odboru knihovnictví (nyní Knihovnický institut) Národní knihovny ČR za grantové podpory Ministerstva kultury ČR. Na projektu se podílelo mnoho odborníků. Zpočátku byly vymezeny obsah a struktura databáze a na tom byl založen následný výběr termínů. 23 autorů zpracovalo hesla vybraných termínů, která poté revidovali lektori, aby odstranili případné nedostatky. Souběžně probíhala zvláštní revize anglických ekvivalentů. Po obou revizích byly uskutečněny redakční úpravy spočívající především v zapracování připomínek a návrhů úprav lektorů a v přibližném sjednocení rozsahu a kvality hesel. Poté byla zpracována hesla zpřístupněna autorům, lektorům a supervizorům k připomínkování v „pracovní verzi databáze“. Po zapracování těchto připomínek, tj. na začátku roku 2003, byla databáze zpřístupněna veřejnosti na webových stránkách Národní knihovny ČR. V rámci projektu bylo zpracováno cca 4200 termínů představujících 2800 hesel.¹⁹ Tento projekt, který byl založen na důkladné a náročné práci mnoha odborníků a jehož výsledek (tj. databáze) je velmi přínosný zejména pro knihovnickou komunitu, byl ještě týž rok oceněn, a to Cenou INFORUM 2003.

V současnosti databáze obsahuje téměř 4900 termínů, tj. téměř 3200 hesel.²⁰ Poměrně malý nárůst nových hesel vzhledem k počátečnímu stavu je způsoben tím, že po ukončení projektu byla snaha pokračovat v budování databáze stejným způsobem, tzn. zpracování hesel autory a jejich revize lektory a supervizory, avšak časem se ukázalo, že je tento způsob práce neudržitelný, a tak se přistoupilo ke zpracování a aktualizaci hesel pouze jedním pracovníkem, který je současně správcem databáze. Jedná se o zaměstnance Knihovnického institutu Národní knihovny ČR.²¹

V roce 2006 byl vydán tiskem výběr asi 1460 pojmů zachycujících jádro oboru.²² Příručka byla vydána spolu s CD-ROM, které obsahuje hesla v plném rozsahu databáze (ve stavu na konci roku 2005) i s grafickým zobrazením vzájemných vztahů mezi jednotlivými hesly a možností fulltextového vyhledávání hesel. Publikaci je možné zakoupit v „Univerzitním knihkupectví odborné literatury ČVUT v Praze a VŠCHT Praha“ nebo prostřednictvím online objednávkový dostupné z: http://vydavatelstvi.vscht.cz/katalog/uid_isbn-80-7080-599-4/anotace/.²³ Uvedená příručka je jakousi aktuální obdobou „Terminologického slovníku knihovnického a bibliografického“.²⁴

¹⁸ VODIČKOVÁ, H. a J. CEJPEK. *Terminologický slovník knihovnický a bibliografický*; SCHWARZ, J. Vybrané teoretické a metodologické problémy terminografie, s. 32–34.

¹⁹ SCHWARZ, Josef. Databáze oborové terminologie zpřístupněna. *Ikaros* [online], 2003, roč. 7, č. 2 [cit. 2015-02-05]. ISSN 1212-5075. Dostupné z: <http://www.ikaros.cz/databaze-oborove-terminologie-zpristupnena>.

Rozdíl mezi heslem a termínem je ten, že heslem se rozumí záznam termínu vč. jeho výkladu, ekvivalentů a použitých zdrojů.

²⁰ *Základní informace* [online]. Praha: Národní knihovna ČR, 18. 2. 2015 [cit. 2015-02-18]. Dostupné z: <http://tdkiv.nkp.cz/zak.htm>.

²¹ Těmito činnostmi je pověřena autorka článku Jaroslava Havlová od druhé poloviny roku 2008.

²² RESSLER, Miroslav, ed. *Informační věda a knihovnictví: výkladový slovník české terminologie z oblasti informační vědy a knihovnictví: výběr z hesel v databázi TDKIV*. Vyd. 1. Praha: Vysoká škola chemicko-technologická, 2006. [161 s.]. ISBN 80-7080-599-4.

²³ *Tištěná verze* [online]. Praha: Národní knihovna ČR, 6. 2. 2015 [cit. 2015-02-18]. Dostupné z: <http://tdkiv.nkp.cz/ter.htm>.

²⁴ VODIČKOVÁ, H. a J. CEJPEK. *Terminologický slovník knihovnický a bibliografický*.

4 Zpracovávání hesel podle metodiky

Způsob zpracování hesel je dán „Metodickým materiálem pro zpracování hesel České terminologické databáze knihovnictví a informační vědy (TDKIV)“,²⁵ který je dostupný veřejnosti z <http://tdkiv.nkp.cz/spo.htm>. V roce 2013, tj. deset let po svém vzniku, byla metodika upravena z důvodu aktualizace.

4.1 Proces zpracování hesel a jejich úprav

V současnosti hesla zpracovává převážně správkyňe databáze, a pokud je to třeba, konzultuje je s odborníky v dané oblasti. Nová hesla před zařazením do databáze kontrolují, upravují a schvalují členové redakční rady TDKIV. V průběhu jednoho roku je zpracováno cca 40–50 nových hesel.

Postupem času se oborová terminologie vyvíjí, proto je žádoucí průběžná aktualizace hesel v databázi. Také tyto úpravy schvaluje redakční rada ještě před zveřejněním a jsou realizovány se souhlasem autora, popř. všech autorů nebo dědice, v souladu s legislativou. V některých případech se jedná o drobné úpravy, jindy naopak o velké změny. Jednotlivé úpravy se zveřejňují ve formátu zobrazení nazvaném „Heslo s historií“. U hesel, která nebyla upravována, se nachází poznámka „Heslo nebylo dosud upravováno“.²⁶

Součástí některých hesel je tzv. normativní výklad. Jedná se o výklad převzatý z technické normy bez jakýchkoli úprav, proto autoři, lektori ani konzultanti hesel nenesou za něj zodpovědnost. Normativní výklad se uvádí pouze pro doplnění informací.²⁷

4.2 Struktura hesla

Heslo v databázi TDKIV má určitou danou strukturu:

1. Termín
 2. Poznámka
 3. Jazykový (český) ekvivalent termínu
 4. Anglický ekvivalent termínu
 5. Příbuzný termín
 6. Výklad termínu
 7. Normativní výklad
 8. Zdroj výkladu termínu
 9. Autor hesla
 10. Konzultant (u hesel vytvořených před rokem 2008 lektor a redaktor)
- Položky 1, 4, 6, 8 a 9 jsou vždy součástí hesla.²⁸

4.3 Charakteristika odborného termínu

Do databáze jsou zařazovány pouze odborné termíny. Je třeba si uvědomit, že každý výraz užívaný v odborném textu nemusí být odborným termínem. Ten je vymezen

²⁵ SCHWARZ, J. a J. HAVLOVÁ. *Metodický materiál*, s. 4.

²⁶ Tamtéž, s. 22.

²⁷ Tamtéž, s. 8.

²⁸ Tamtéž, s. 4.

jako „jednoslovný nebo víceslovný výraz s jasně definovaným pojmovým významem, který je opakovaně užíván v odborných textech. Pojem, který je termínem reprezentován, představuje nedělitelný sémantický celek a je možné jej zařadit do soustavy odborných názvů daného oboru“.²⁹

4.4 Oborové vymezení databáze

Termíny jsou vybírány z oborů knihovnictví a informační věda (dále jen KIV). Termíny z příbuzných nebo hraničních oborů se do databáze zařazují pouze v případě, že se jedná o termíny převzaté a běžně užívané v KIV nebo termíny, které bezprostředně souvisejí s obsahem KIV.

Hraniční a příbuzné obory lze rozdělit do následujících kategorií:

- obory, které se zabývají různými aspekty vlastního předmětu KIV (např. knihověda, informatika, vydavatelská činnost). Z těchto oborů je možné převzít základní termíny, avšak specifické termíny jsou zpracovávány pouze v případě, že se bezprostředně týkají zaměření KIV.
- obory, které mají jiný předmět než KIV, ale v určitých dílčích oblastech existuje oborový průnik mezi KIV a příslušným oborem (např. etika, psychologie, sociologie). Z těchto oborů je možné zařadit termíny, které jsou součástí průniku (např. *informační etika*).³⁰

4.5 Ekvivalent

Pojmy jsou často vyjádřeny více než jednou lexikální jednotkou, proto se uvádějí také synonyma. Mezi nimi lze specifikovat zkratky či akronyma (tj. zkratková vlastní jména vzniklá spojením začátečních písmen několika slov,³¹ např. *ISBD*) a jejich plná znění, termíny přejeté z cizích jazyků (např. *imprimatur*) a domácí tvary, pravopisné dublety (tj. dvě aktuálně platné pravopisné formy jednoho termínu, např. *disertace* a *dizertace*).^{32, 33}

4.6 Anglický ekvivalent/termín

Hesla jsou doplněna anglickým ekvivalentem termínu, popř. více anglickými ekvivalenty. Pokud anglický výraz stejného významu neexistuje nebo nebyl nalezen, je tato skutečnost poznamenána v daném hesle.³⁴ Může se jednat o termíny specifické pro Českou republiku nebo střední a východní Evropu, např. termín *bohémikum*. Jiným případem je uměle vytvořený termín, který není běžný v anglicky mluvících zemích, např. *exile literature*.

²⁹ Tamtéž, s. 5.

³⁰ Tamtéž, s. 5–6.

³¹ PETRÁČKOVÁ, Věra a Jiří KRAUS a kol. *Akademický slovník cizích slov. Díl 1, A–K*. 1. vyd. Praha: Academia, 1995, s. 33. ISBN 80-200-0523-4.

³² *Internetová jazyková příručka: pravopis a výslovnost přejetých slov se s – z* [online]. Praha: Ústav pro jazyk český Akademie věd ČR, © 2008–2015 [cit. 2015-02-14]. Dostupné z: <http://prirucka.ujc.cas.cz/?id=121>.

³³ SCHWARZ, J. a J. HAVLOVÁ. *Metodický materiál*, s. 18–22.

³⁴ Tamtéž, s. 7.

4.7 Poznámka

V některých heslech je uvedena poznámka zohledňující lingvistickou stránku termínu nebo českých či anglických ekvivalentů. Zapisují se do ní níže uvedené zkratky nebo stručná textová informace týkající se např. časově nebo geograficky omezeného užití pojmu.

Dané zkratky:

- *ciz.* – cizojazyčný termín; používá se pouze u termínů, u kterých dosud neexistuje vhodný (ustálený) český ekvivalent – např. *Bible moralisée*
- *ant.* – antonymum (termín opačného významu) – např. *negentropie* u termínu *entropie*
- *hist.* – historický termín (termín označující historické jevy nebo skutečnosti) – např. *okresní knihovna*
- *neol.* – neologismus (termín, jehož forma, význam nebo způsob užívání nejsou ustáleny) – např. *biblioholismus*
- *nespr.* – věcně nebo lingvisticky nesprávný termín – např. *vydavatelská anotace*
- *nevh.* – věcně nebo lingvisticky nevhodný termín – např. *řazení knihovního fondu*
- *zast.* – zastaralý termín, který byl nahrazen nově vytvořeným nebo zavedeným termínem – např. *bibliotéka*
- *zř.* – zřídka užívaný termín – např. *informační subjekt*
- *zkr.* – zkratka – např. *ISBN*
- *pl.* – termín v plurálu (množném čísle) – např. *inedita*

Příklady textové poznámky:

Termín: *kramářská píseň*

Poznámka: Kramářské písně vznikaly od 16. století do poloviny 19. století.³⁵

Termín: *povinný výtisk*

Poznámka: Anglický ekvivalent povinného výtisku *copyright deposit* se používá pouze v americké oblasti, vychází z praxe v Library of Congress. Avšak častěji se v USA užívá termín *legal deposit*, který je běžný i v jiných anglicky mluvících zemích.^{36,37}

4.8 Příbuzný termín

Součástí hesla mohou být také příbuzné termíny, tj. termíny tematicky související s tzv. hlavním termínem. Příbuzné termíny jsou v databázi vzájemně propojeny, a tak fungují jako odkazy na tematicky blízké termíny.³⁸

4.9 Výklad

Výklad by měl zahrnovat všechny dílčí významy termínu, a to jednoznačně, přesně a srozumitelně. Neměl by být ovlivněn osobními, ideologickými nebo teoretickými postoji autora, ani by neměl být koncipován tak, aby zohledňoval názory pouze jednoho

³⁵ HAVLOVÁ, Jaroslava. Kramářská píseň. In: *KTD: Česká terminologická databáze knihovnictví a informační vědy (TDKIV)* [online]. Praha: Národní knihovna ČR, 2003– [cit. 2015-02-14]. Dostupné z: http://aleph.nkp.cz/F/?func=direct&doc_number=000015201&local_base=KTD.

³⁶ CELBOVÁ, Iva. Povinný výtisk. In: *KTD: Česká terminologická databáze knihovnictví a informační vědy (TDKIV)* [online]. Praha: Národní knihovna ČR, 2003– [cit. 2015-02-14]. Dostupné z: http://aleph.nkp.cz/F/?func=direct&doc_number=000001196&local_base=KTD.

³⁷ SCHWARZ, J. a J. HAVLOVÁ. *Metodický materiál*, s. 17–18.

³⁸ Tamtéž, s. 22.

odborného směru, tzn., že by měl popisovat význam termínu, na němž se shoduje většina odborných autorit.

Výklad by měl vysvětlovat obecný význam termínu užívaný v ČR i ve světě. Pokud význam termínu v ČR je odlišný od významu užívaného v zahraničí, měl by se výklad přednostně vztahovat na význam termínu v tuzemsku. Ve výkladu nebo v poznámce se může uvést informace o užití v zahraničí.

Ve výkladu by měly být vysvětleny pouze ty významy termínů, které jsou vhodné z hlediska tematického vymezení databáze. Významy termínů pocházející z jiných oborů nebo z obecné češtiny není žádoucí zařazovat.³⁹

Příklad:

Termín: *vláknina*

Výklad: Vlákenný materiál získaný chemickým a/nebo mechanickým způsobem především z rostlinných vláknovin, který je určen ke zpracování na papír.⁴⁰

Ve výkladu je uveden pouze význam termínu z oblasti restaurování a konzervování knihovních fondů, nikoli z potravinářství.

Výklady je vhodné vytvářet za pomoci jiných termínů, které jsou v databázi zpracovány jako samostatná hesla včetně výkladu.⁴¹

Příklad:

Termín: *úplný popis*

Výklad: Bibliografický popis obsahující všechny dostupné popisné údaje v souladu s příslušnými katalogizačními standardy, např. AACR2R, ISBD. Je určen především pro praxi národních bibliografických agentur, pro vědecké/studijní knihovny a významné vědecké sbírky.⁴²

Ve výkladu je uveden termín *bibliografický popis*, který je vysvětlen v samostatném hesle.

Absolutní maximální ani minimální délka výkladu není stanovena, důraz je kladen na kvalitativní charakteristiky výkladu. Preferuje se kratší srozumitelný výklad, který zahrnuje všechny podstatné informace, před výkladem nesrozumitelným, stylisticky rozvlklým, se složitými souvětími.⁴³

Pokud se jedná o polysémy, tj. termíny, které mají dva nebo více souvisejících dílčích významů a na rozdíl od homonym mají shodný etymologický původ (např. *knihovna* jako instituce a nábytek), uvádí se ve výkladu všechny tyto dílčí významy, které se odlišují arabskými číslicemi.⁴⁴

Příklad:

Termín: *arabeska*

Výklad: 1. Grafická ozdoba fantazijně znázorňující různé motivy, obvykle rostlinné, s použitím jemných lineárních ornamentů, převzatá původně z islámského umění.

³⁹ Tamtéž, s. 9–10.

⁴⁰ HAVLOVÁ, Jaroslava. Vlákennina. In: *KTD: Česká terminologická databáze knihovnictví a informační vědy (TDKIV)* [online]. Praha: Národní knihovna ČR, 2003– [cit. 2015-02-14]. Dostupné z: http://aleph.nkp.cz/F/?func=direct&doc_number=000015141&local_base=KTD.

⁴¹ SCHWARZ, J. a J. HAVLOVÁ. *Metodický materiál*, s. 10.

⁴² VODIČKOVÁ, Hana. Úplný popis. In: *KTD: Česká terminologická databáze knihovnictví a informační vědy (TDKIV)* [online]. Praha: Národní knihovna ČR, 2003– [cit. 2015-02-25]. Dostupné z: http://aleph.nkp.cz/F/?func=direct&doc_number=000001395&local_base=KTD.

⁴³ SCHWARZ, J. a J. HAVLOVÁ. *Metodický materiál*, s. 10.

⁴⁴ Tamtéž, s. 3, 6, 10.

Používala se v iluminacích rukopisů, v grafické výzdobě tisků i ve výzdobě knižní vazby. 2. Prozaický útvar kratšího rozsahu, jednoduché stavby a nekomplikovaného děje s ironickým nadhledem na postavy všedního prostředí.⁴⁵

4.10 Použité zdroje

Ke zpracování hesel se využívají tištěné a elektronické zdroje. V databázi je pak u hesla uvedena zkrácená citace zdroje ve formě Autor-Rok vydání: Citovaná strana/ Citované strany. Citace funguje také jako odkaz, jehož prostřednictvím se uživatel dozví přesnou citaci zdroje. Odkazuje buď na záznam dokumentu v bibliografické databázi KKL nebo NKC, pokud je v ní dokument zkatalogizován, nebo na citaci v tabulce zdrojů dostupné z: <http://tdkiv.nkp.cz/Zdroje.htm?searchterm=tabulka>. Pokud se nachází výklad termínu i v technické normě, ta je zde také citována podobným způsobem.⁴⁶

5 Pracovní databáze

Databáze má také svou pracovní verzi, která je někdy uváděna jako „pracovní databáze“. Ta je rovněž uživatelům přístupná, a to prostřednictvím odkazu „Vstup do pracovní báze“. (Pro odlišení databáze obsahující pouze definitivně zpracované termíny od „pracovní databáze“ se někdy užívá označení „oficiální databáze“ či „oficiální verze databáze“.) V „pracovní databázi“ jsou tedy uloženy: 1) termíny v definitivní schválené podobě, 2) nově zpracované termíny, které budou brzy zařazeny do „oficiální verze databáze“ po úpravě a schválení odborníky z redakční rady, 3) termíny v různých fázích zpracování, 4) vyřazené termíny, které se pravděpodobně už nikdy nedostanou do „oficiální databáze“.

Důvodem zveřejnění „pracovní databáze“ před několika lety bylo přispět ke zkvalitnění odborné diskuse a získání připomínek a podnětů ze strany zájemců o terminologii.⁴⁷ „Pracovní databáze“ tak umožňuje další práci s rozpracovanými termíny na základě poznámek v ní uvedených v průběhu času.

6 Zpracovávání hesel v praxi

Dosud jsem se zabývala tím, jak má zpracování hesel vypadat podle platné metodiky. Následně popisuji, jak zpracovávám hesla v praxi, s ohledem na to, co není v metodice uvedeno, a zaměřuji se na některé problematické situace, s nimiž jsem se setkala.

6.1 Výběr termínů

Do databáze jsou zařazovány dlouhodobě užívané termíny, ale zároveň jsou zpracovávány termíny novější, aby obsah databáze reflektoval také aktuální vývoj oborové terminologie. Jedním z hledisek je, aby nový termín byl užíván alespoň několik let v odborné literatuře. Jedná se především o termíny z oblasti informačních technologií,

⁴⁵ RICHTEROVÁ, Alena. Arabeska. In: *KTD: Česká terminologická databáze knihovnictví a informační vědy (TDKIV)* [online]. Praha: Národní knihovna ČR, 2003– [cit. 2015-02-24]. Dostupné z: http://aleph.nkp.cz/F/?func=direct&doc_number=00002283&local_base=KTD.

⁴⁶ SCHWARZ, J. a J. HAVLOVÁ. *Metodický materiál*, s. 15–16.

⁴⁷ HAVLOVÁ, J. Co nabízí TDKIV.

internetu nebo digitalizace. Jmenovitě jsou to např. termíny *digitální repozitář*, *otevřená data* nebo *otevřený přístup (k vědeckým informacím)*.

Oblast informačních technologií a internetu patří mezi hraniční obory. V databázi se sice nacházejí termíny, které pocházejí z této oblasti a zcela nesouvisí s KIV, ty však byly zpracovány především v počátečním projektu, kdy to bylo považováno za žádoucí a tematický obsah databáze byl širší. V současnosti je zařazení takových termínů velmi eliminováno, poněvadž výklady těchto pojmů lze najít v jiných zdrojích, a tak do databáze TDKIV jsou ukládány pouze ty termíny z uvedené oblasti, které úzce souvisejí s KIV, jak je to dáno i platnou metodikou pro zpracování hesel.

6.2 Spolupráce s uživateli

Uživatelé se mohou podílet na tvorbě a aktualizaci hesel. Mohou navrhnout termíny ke zpracování do databáze nebo úpravy již uložených hesel prostřednictvím formuláře, jenž je dostupný v databázi pomocí odkazu „Nový záznam“ nebo „Editovat záznam“. Vyplněný formulář je odeslán správci databáze, který poté posuzuje vhodnost zařazení termínu nebo správnost navrhované úpravy, aby byla dodržena daná metodika. Občas uživatelé navrhnou právě termíny z oblasti informačních technologií, jejichž význam je možné dohledat v jiných zdrojích. Takovým návrhům nelze proto vyhovět.

6.3 Používané zdroje

Zpracování hesel má kompilační charakter. Vychází se z odborných tištěných a elektronických zdrojů, které vysvětlují význam termínu. Může se jednat o aktuální encyklopedie nebo slovníky, které nabízejí přesné definice termínů, nebo o odborné texty (v podobě monografií, článků, příspěvků ve sbornících nebo webových stránek), které buď přesně definují význam termínu, nebo popisují jeho charakter volnějším způsobem v rozsáhlejšímu textu.

6.4 Konzultace hesel

Pokud není vysvětlení termínu v odborných textech jednoznačné nebo srozumitelné, je heslo konzultováno s erudovanými odborníky v dané oblasti. Konzultace mají písemnou formu (e-mailová komunikace) nebo probíhají i ústně. To se osvědčuje při rozkrývání vztahů ve velmi složité terminologii, neboť písemná komunikace nedovoluje analýzu v celé žádoucí šíři.

Někteří konzultanti si i přes své značné časové zaneprázdnění cení toho, když jsou osloveni s prosbou o radu, a považují za poctu, že mohou být uvedeni v databázi TDKIV.⁴⁸ Výjimečně se stává, že konzultant má při zpracování hesla, popř. hesel, tak velký podíl, že se z něj stane spoluautor. Bylo tomu tak např. u termínů z oblasti *open access (otevřeného přístupu k vědeckým informacím)*.

Některé termíny si pro svou složitost vyžadují konzultaci s větším počtem odborníků. Heslo je poté výsledkem domluvy, na níž se shodne několik odborných zástupců oboru knihovnictví, popř. souvisejících oborů. Jedná se např. o termíny *centralizované vyhledávání* nebo *digitální repozitář*.

⁴⁸ Přehled konzultantů od roku 2008 lze najít v databázi při prohlížení rejstříků, např. po zadání písmene „a“.

6.5 Neustálené termíny

Vyskytují se také termíny, které nemají ustálený význam, přestože se často užívají. Lidé si pod nimi představují leccos, avšak nejde o několik dílčích významů, nýbrž o různá pojetí či vnímání určitého termínu, proto je poměrně těžké vytvořit jednotný výklad. Jedná se především o termíny vyskytující se relativně krátce, třeba jen několik málo let, např. *datové kurátorství*. V takovém případě správkyňe databáze konzultuje jejich podobu s experty v dané oblasti, s nimiž se snaží najít a zformulovat význam termínu, na němž se shodne většina z nich.

6.6 Termíny čtení a četba

Tyto termíny jsou specifické tím, že v oblasti knihovnictví jsou velmi často užívány, avšak nejsou v tomto oboru nijak přesně definovány, a tak za účelem zpracování jejich výkladu byly využity především české lingvistické slovníky. Zároveň byly termíny konzultovány s odborníky z Ústavu pro jazyk český Akademie věd ČR.

Termín: *čtení*

Ekvivalent: četba (1, 2)

Anglický ekvivalent: reading

Poznámka: Ve druhém významu se používá spíše termínu „četba“, termín „čtení“ je v tomto případě zastaralým pojmem.

Výklad: 1. Proces vnímání textu zrakem a porozumění smyslu textu. (Souvisí s psycholingvistikou.) 2. Text určený ke čtení, zpravidla kniha. 3. Předčítání textu před posluchači za účelem seznámit je s textem. 4. Způsob výkladu nějakého nezřetelně zapsaného místa v staré rukopisné památce apod.; různé vyjádření téhož místa v různých rukopisech téže památky; textová varianta, různočtení. 5. Vyučovací předmět na základní škole. 6. Přednáška na univerzitě. (zast.)⁴⁹

6.7 Kolektivní monografie

Pojem *kolektivní monografie* není termínem, i přesto byl do databáze zařazen. Jedná se o výjimečný a zcela odůvodněný případ. Uživatelé si často žádali mít vysvětlení významu *kolektivní monografie* v databázi TDKIV zejména kvůli hodnocení písemných prací a jejich zařazení do „Rejstříku informací o výsledcích“ (RIV). „Rada pro výzkum, vývoj a inovace“ přiděluje totiž určitým typům dokumentů body a od toho se odvíjí financování vědy a výzkumu. Někteří lidé nedokáží odlišit *kolektivní monografii* od *sborníku*, a tak mohli špatně ohodnotit některé publikace. Z hlediska hodnocení a financování vědy je to však důležité, neboť za *kolektivní monografii* jsou přisouzeny určité body a finance, avšak za *sborník* nikoli. Z toho důvodu, že *kolektivní monografie* nebyla v minulosti nikde jasně a závazně definována, neměli hodnotitelé možnost opřít se o žádný (autoritativní) zdroj. To znamená, že při zpracování hesla do databáze TDKIV nebylo možné využít určitý zdroj, a proto správkyňe pojem konzultovala s několika odborníky, kteří se shodli na určitém popisu daného výrazu. Ten je v současnosti k dispozici

⁴⁹ HAVLOVÁ, Jaroslava. Čtení. In: *KTD: Česká terminologická databáze knihovnictví a informační vědy (TDKIV)* [online]. Praha: Národní knihovna ČR, 2003– [cit. 2015-02-14]. Dostupné z: http://aleph.nkp.cz/F/?func=direct&doc_number=000003194&local_base=KTD.

v terminologické databázi, kde jsou samozřejmě zpracovány také termíny *monografie*, *kolektivní dílo* a *sborník*.

Termín: *kolektivní monografie*

Poznámka: Pojem „kolektivní monografie“ se užívá v ČR v souvislosti s RIV.

Poznámka: Výraz „collective monograph“ se nepoužívá v zemích anglicky mluvících. Má spíše východoevropský původ a objevuje se pouze při překladu do angličtiny.

Výklad: Neseřálová publikace, která systematicky, všestranně a podrobně pojednává o jednom, zpravidla úzce vymezeném tématu a která je dílem více autorů. Jednotlivé části publikace na sebe navzájem tematicky navazují a jejich zpracování je předem pečlivě naplánováno a svěřeno jednotlivým autorům, popř. skupinám autorů. (Sborník se liší od kolektivní monografie tím, že u něj se nelze setkat s tak všestranně a podrobně zpracovaným tématem. Jednotlivé části či příspěvky jsou zpravidla pouze rámcově tematicky příbuzné a mohly by existovat samy o sobě. Nejedná se o společné dílo více autorů, nýbrž o soubor článků nespolupracujících autorů.)⁵⁰

Závěr

Budování terminologické databáze TDKIV, tj. zpracovávání oborových termínů a jejich aktualizace, je terminografická práce založená na znalostech knihovnictví a také lingvistiky. Nedostatkem této databáze je, že nenabízí podrobné lingvistické informace vztahující se k jednotlivým termínům. K tomu by však bylo nutné, aby databázi budovalo několik odborníků z lingvistických i knihovnických oborů, nikoli pouze jeden knihovník. I přesto se jedná o cenný zdroj, kde lze najít stručná vysvětlení významu oborových termínů; zdroj, který knihovníci považují za autoritativní. Vzhledem k tomu, že má elektronickou podobu, je možné průběžně doplňovat nová hesla, včetně těch, která zohledňují nové trendy v oborové terminologii, a upravovat uložená hesla, která si vyžadují aktualizaci. Zdá se, že je nutné zkontrolovat všechna hesla vzniklá v rámci projektu před 12 lety a některá z nich aktualizovat. K takovým úpravám dochází jenom občas, poněvadž správa databáze je v rukou pouze jednoho pracovníka, který má na starosti i jiné činnosti. Avšak výhodou jednoho zpracovatele a upravovatele hesel je to, že jsou hesla vytvářena poměrně jednotně. Pro databázi je také přínosné, že je otevřená všem uživatelům, kteří se mohou podílet na její tvorbě. Ti mohou posílat návrhy termínů ke zpracování nebo připomínky k uloženým heslům správci databáze, který návrhy koriguje tak, aby byly zveřejněny pouze v souladu s platnou metodikou pro zpracování hesel.

⁵⁰ HAVLOVÁ, Jaroslava. Kolektivní monografie. In: *KTD: Česká terminologická databáze knihovnictví a informační vědy (TDKIV)* [online]. Praha: Národní knihovna ČR, 2003– [cit. 2015-02-14]. Dostupné z: http://aleph.nkp.cz/F/?func=direct&doc_number=000014657&local_base=KTD.

Seznam literatury:

- BRATKOVÁ, Eva a Helena KUČEROVÁ. Systémy organizace znalostí a jejich typologie. *Knihovna: knihovnická revue*. 2014, roč. 25, č. 2, s. 5–29. ISSN 1801-3252.
- BURGETOVÁ, Jarmila. Glosa k článku Rudolfa Vlasáka „Obor informační a inženýrský – několik poznámek z terminologické historie“. *Ikaros* [online]. 2009, roč. 13, č. 10 [cit. 2015-02-03]. ISSN 1212-5075. Dostupné z: <http://www.ikaros.cz/glosa-k-clanku-rudolfa-vlasaka-%E2%80%99Eobor-informacni-a-informaticky-%E2%80%93-nekolik-poznamek-z-terminologicke-h>.
- CELBOVÁ, Iva. Povinný výtisk. In: *KTD: Česká terminologická databáze knihovnictví a informační vědy (TDKIV)* [online]. Praha: Národní knihovna ČR, 2003– [cit. 2015-02-14]. Dostupné z: http://aleph.nkp.cz/F/?func=direct&doc_number=000001196&local_base=KTD.
- HAVLOVÁ, Jaroslava. Co nabízí TDKIV, aneb, Jak lze pracovat s touto terminologickou databází. *Knihovna plus* [online]. 2013, č. 2 [cit. 2015-01-08]. ISSN 1801-5948. Dostupné z: <http://knihovna.nkp.cz/knihovnaplus132/havlov.htm>.
- HAVLOVÁ, Jaroslava. Čtení. In: *KTD: Česká terminologická databáze knihovnictví a informační vědy (TDKIV)* [online]. Praha: Národní knihovna ČR, 2003– [cit. 2015-02-14]. Dostupné z: http://aleph.nkp.cz/F/?func=direct&doc_number=000003194&local_base=KTD.
- HAVLOVÁ, Jaroslava. Kolektivní monografie. In: *KTD: Česká terminologická databáze knihovnictví a informační vědy (TDKIV)* [online]. Praha: Národní knihovna ČR, 2003– [cit. 2015-02-14]. Dostupné z: http://aleph.nkp.cz/F/?func=direct&doc_number=000014657&local_base=KTD.
- HAVLOVÁ, Jaroslava. Kramářská píseň. In: *KTD: Česká terminologická databáze knihovnictví a informační vědy (TDKIV)* [online]. Praha: Národní knihovna ČR, 2003– [cit. 2015-02-14]. Dostupné z: http://aleph.nkp.cz/F/?func=direct&doc_number=000015201&local_base=KTD.
- HAVLOVÁ, Jaroslava. Vlákna. In: *KTD: Česká terminologická databáze knihovnictví a informační vědy (TDKIV)* [online]. Praha: Národní knihovna ČR, 2003– [cit. 2015-02-14]. Dostupné z: http://aleph.nkp.cz/F/?func=direct&doc_number=000015141&local_base=KTD.
- JELÍNEK, Milan. Odborná terminologie a jazyková kultura. *Národní knihovna*. 2003, roč. 14, č. 4, s. 212–218. ISSN 0862-7487. Dostupné také z: <http://full.nkp.cz/nkkr/Nkkr0304/0304212.html>.
- KLIMEŠ, Lumír. *Slovník cizích slov*. 5., přeprac. a dopl. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1994. [855 s.]. Odborné slovníky. ISBN 80-04-26059-4.
- KUČEROVÁ, Helena. České termíny pro věcné pořádkání informací po 40 letech: příspěvek k terminologické diskusi. *ProInflow: časopis pro informační vědy* [online]. 2013, roč. 5, speciální číslo [cit. 2015-02-03]. ISSN 1804-2406. Dostupné z: http://pro.inflow.cz/sites/default/files/pdfclanky/ProInflow_Kucerova_final_0.pdf.
- KUČEROVÁ, Helena. Co analyzujeme při obsahové analýze dokumentů? K pojmu aboutness v organizaci znalostí. *Knihovna: knihovnická revue*. 2014, roč. 25, č. 1, s. 36–54. ISSN 1801-3252. Dostupné také z: <http://knihovna.nkp.cz/knihovna141/141036.htm>.
- PETŘÁČKOVÁ, Věra a Jiří KRAUS a kol. *Akademický slovník cizích slov. Díl 1, A–K*. 1. vyd. Praha: Academia, 1995. 445 s. ISBN 80-200-0523-4.
- PETŘÁČKOVÁ, Věra a Jiří KRAUS a kol. *Akademický slovník cizích slov. Díl 2, L–Ž*. 1. vyd. Praha: Academia, 1995. [s. 446–834.]. ISBN 80-200-0524-2.
- RESSLER, Miroslav, ed. *Informační věda a knihovnictví: výkladový slovník české terminologie z oblasti informační vědy a knihovnictví: výběr z hesel v databázi TDKIV*. Vyd. 1. Praha: Vysoká škola chemicko-technologická, 2006. [161 s.]. ISBN 80-7080-599-4.
- RICHTEROVÁ, Alena. Arabeska. In: *KTD: Česká terminologická databáze knihovnictví a informační vědy (TDKIV)* [online]. Praha: Národní knihovna ČR, 2003– [cit. 2015-02-24]. Dostupné z: http://aleph.nkp.cz/F/?func=direct&doc_number=000002283&local_base=KTD.
- SCHWARZ, Josef. Databáze oborové terminologie zpřístupněna. *Ikaros* [online], 2003, roč. 7, č. 2 [cit. 2015-02-05]. ISSN 1212-5075. Dostupné z: <http://www.ikaros.cz/databaze-oborove-terminologie-zpristupnena>.
- SCHWARZ, Josef. Vybrané teoretické a metodologické problémy terminografie: poznatky z tvorby České terminologické databáze knihovnictví a informační vědy. *Národní knihovna*. 2003, roč. 14,

č. 1, s. 21–41. ISSN 0862-7487. Dostupné také z:
<http://knihovna.nkp.cz/NKKR0301/0301021.html>.

SCHWARZ, Josef a Jaroslava HAVLOVÁ. *Metodický materiál pro zpracování hesel České terminologické databáze knihovnictví a informační vědy (TDKIV)* [online]. 2., upravená verze. Praha, 2013 [cit. 2015-01-08]. [23 s.]. Dostupné z: <http://tdkiv.nkp.cz/docs/MM2103av.doc>.

UHLÍŘ, Zdeněk. Terminologie a pojmy v čase paradigmatických změn. *Národní knihovna*. 2003, roč. 14, č. 4, s. 236–244. ISSN 0862-7487. Dostupné také z:
<http://knihovna.nkp.cz/NKKR0304/0304236.html>.

VACHKOVÁ, Marie. Databáze TDKIV očima lexikografa. *Knihovna: knihovnická revue*, 2008, roč. 19, č. 1, s. 92–102. ISSN 1801-3252. Dostupné také z:
<http://knihovna.nkp.cz/knihovna81/81092.htm>.

VLASÁK, Rudolf. Obor informační a inženýrský – několik poznámek z terminologické historie. *Ikaros* [online]. 2009, roč. 13, č. 9 [cit. 2015-02-03]. ISSN 1212-5075. Dostupné z: <http://www.ikaros.cz/obor-informacni-a-inzenyrsky-%E2%80%93-nekolik-poznamek-z-terminologicke-historie>.

VODIČKOVÁ, Hana. Úplný popis. In: *KTD: Česká terminologická databáze knihovnictví a informační vědy (TDKIV)* [online]. Praha: Národní knihovna ČR, 2003– [cit. 2015-02-25]. Dostupné z: http://aleph.nkp.cz/F/?func=direct&doc_number=000001395&local_base=KTD.

VODIČKOVÁ, Hana a Jiří CEJPEK. *Terminologický slovník knihovnický a bibliografický*. 1. vyd. Praha: SPN, 1965. [119 s.].

Internetová jazyková příručka: pravopis a výslovnost přejatých slov se s – z [online]. Praha: Ústav pro jazyk český Akademie věd ČR, © 2008–2015 [cit. 2015-02-14]. Dostupné z:
<http://prirucka.ujc.cas.cz/?id=121>.

KTD: Česká terminologická databáze knihovnictví a informační vědy (TDKIV) [online databáze]. Praha: Národní knihovna České republiky, 2003– [cit. 2015-01-13]. Dostupné z:
<http://aleph.nkp.cz/cze/ktl>.

Tištěná verze [online]. Praha: Národní knihovna ČR, 6. 2. 2015 [cit. 2015-02-18]. Dostupné z:
<http://tdkiv.nkp.cz/ter.htm>.

Základní informace [online]. Praha: Národní knihovna ČR, 18. 2. 2015 [cit. 2015-02-18]. Dostupné z:
<http://tdkiv.nkp.cz/zak.htm>.